

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΡΙΣΗΣ

Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΡΑΨΑΝΗΣ (1750–1833)

Μετά το 1700, αρκετοί θεσσαλικοί οικισμοί, όπως: ο Τύρναβος, η Ραψάνη, η Τσαριτσάνη, τα Αμπελάκια, η Αγιά, το Λιβάδι, κ.λπ. αναδείχτηκαν σε σπουδαία εμπορικά κέντρα. Η οικονομική ανάπτυξη–τους είχε ως επακόλουθο τη στροφή των κατοίκων–τους προς τα Γράμματα. Πριν ακόμα μεσιάσει ο 18ος αιώνας, η δημιουργία κάποιας σχολικής μονάδας στα θεσσαλικά χωριά, της ορινής, κυρίως, περιοχής, είχε γίνει καθολικό, σχεδόν, φαινόμενο.

Η οικονομική ανάπτυξη της Ραψάνης άρχισε γύρω στα 1750, και ακολούθησε παράλληλη πορεία με την ανάπτυξη των Αμπελακίων. Οι ραψανιώτες, καθώς μας πληροφορεί ο Ι. Λεονάρδος [βλ. *Νεωτάτη Χωρογραφία της Θεσσαλίας*, σελ. 99] είχαν στραφεί στην υφαντουργία και στο εμπόριο.

Αυτήν, ακριβώς, την περίοδο, αρχίζει να γίνεται συνειδηση των ραψανιωτών, η δημιουργία ενός σχολείου στο χωριό–τους. Το πότε, όμως, ιδρύθηκε το πρώτο κοινό σχολείο, δεν είμαστε σε θέση να το γνωρίζουμε.

Ο Ματθαίος Παρανίκας [βλ. *Σχεδιάσμα*, σελ. 87], αναφερόμενος στο σχολείο της Ραψάνης έγραψε τα εξής:

«Εν Ραψάνη, ωσαύτως ποτέ ακμαία διά την βιομηχανίαν και [διά] το εμπόριον, συνετηρείτο Ελληνική Σχολή, περί τα μέσα της ΙΗ΄ εκατονταετηρίδος εξ ης ηρύσθη τα πρώτα νάματα ο εκ [της] Ραψάνης Βασίλειος, εις των αρίστων μαθητών του Ευγενίου [Βούλγαρη] εν τη Αθωνιάδι Ακαδημία [1753–1758]. Περί τα τέλη της αυτής εκατονταετηρίδος [1790], εδίδασκεν αυτόθι [ο] Ιωνάς ο Σπαρμιώτης, μεθ' ον ο εκ [της] Κοζάνης Στέφανος Σταμκίδης, το δε 1803 εδίδασκεν εν αυτή [ο] Αργύριος ο Παπαρίζου Σιατιστεύς [βλ. *Αστρονομία του Λαλάνδου*, τ. Β΄, σελ. 8 της ελλην. μετάφρασης]. Εφεξής δε η Σχολή διατηρείται άχρι του νυν [1867]».

Αφού, λοιπόν, ο Βασίλειος πήγε στην Αθωνιάδα στα 1753, μετά τις βασικές σπουδές–του στη Ραψάνη, συμπεραίνουμε ότι το κατώτερο σχολείο της Ραψάνης είχε συσταθεί πριν το 1753, ίσως στη δεκαετία του 1740–1750, ώστε να βγάζει μαθητές ικανούς για παραπέρα σπουδές.

Το πού λειτούργησε το σχολείο, δεν το γνωρίζουμε κι αυτό. Όπως και στα άλλα μέρη, έτσι κι εδώ, οι ναοί του χωριού θα φιλοξένησαν το πρώτο σχολείο με τους λίγους μαθητές–του.

Από το 1763, που ανάλαβε την επισκοπή του Πλαταμώνα ο ηπειρώτης λόγιος [και μαθητής του Βούλγαρη στην Αθωνιάδα] Διονύσιος, η υπόθεση της Παιδείας στα Αμπελάκια και στη Ραψάνη πήρε άλλη τροπή.

Μιλώντας για τη Ραψάνη πριν του 1791, οι Δημητρίεις [βλ. *Γεωγραφία Νεωτερική*, «Ερμής» 1970, σελ. 124], μας πληροφορούν ότι:

«[...] Έχουν και αυτοί [οι ραψανιώτες] σχολείο καθώς εκείνοι [οι αμπελακιώτες], και το περιποιούνται. Μάλιστα ο φιλομαθέστατος και φιλογενέστατος επίσκοπός–τους, ο άγιος [του] Πλαταμώνος Διονύσιος [1763–1793], εσύστησε και το σχολείο και τη λοιπή κατάσταση της Ράψιανης [...].»

Το πότε ακριβώς ιδρύθηκε το ανώτερο σχολείο της Ραψάνης, το πληροφορούμαστε από μία επιστολή, που έστειλε ο Διονύσιος στο φίλο–του ηγούμενο του μοναστηριού της Ελασσόνας «Ολυμπιώτισσα» [βλ. Γρ. Βέλκος: *Αργ. Παπαρίζος. Ο μεγάλος σελιτσιώτης διδάσκαλος του Γένους*. Αθήνα 1983, σελ. 42–43]. Με την επιστολή αυτή ζητούσε τη βοήθεια του Άνθιμου για να δεχτεί την πρόσκληση ο Αργ. Παπαρίζος και να πάει στη Ραψάνη:

«[Ή] Όθεν, θα θεωρήσωμεν εμαυτὸν ευτυχῆ εἰάν, θεία δυνάμει και υμετέρᾳ επεμβάσει, αποδειχθῆ την ημετέραν πρόσκλησιν και ἔλθῃ εις Ραψάνην ως Διευθυντής της «Ελληνικῆς Σχολῆς», ἦν ἀπὸ κοινού θέλομεν ιδρύσει, ἅμα τη περατώσει των σπουδῶν κατὰ το προσεχές θέρος [1789] [...].»

Ο Τρύφ. Ευαγγελίδης [βλ. *Η Παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας*, Α΄, σελ. 148], αναφέρει ότι ο Αργ. Παπαρίζος εγκαταστάθηκε στη Ραψάνη στα 1789, οπότε, πρέπει να θεωρήσουμε το 1789–ως τη χρονιά που ιδρύθηκε η «Ελληνική Σχολή της Ραψάνης». Από τη Ραψάνη ο Παπαρίζος έφυγε το Νοέμβρη του 1793. Επανήρθε στα 1801, οπότε παρακολούθησε ανώτερα μαθήματα στη Σχολή των Αμπελακίων, εργαζόμενος κιάλας στη Σχολή της Ραψάνης [βλ. Γρ. Βέλκος. *Αργ. Παπαρίζος...* σελ. 24 και 51].

Στην επιστολή-του ο Διονύσιος αναφέρει ότι θα συστήσει ανώτερη σχολή με τον Παπαρίζο, μόλις εκείνος θα τελειώνει τις σπουδές-του στο Λιβάδι, το καλοκαίρι του 1789. Έχοντας, όμως, υπόψη-μας ότι, ο Διονύσιος βρισκόταν στην επιστολή-του από το 1763, μας δημιουργείται η απορία: πώς άφησε, ένας λόγιος επίσκοπος, να περάσουν 26 ολόκληρα χρόνια χωρίς να κάνει κάτι για το σχολείο της Ραψάνης; Κι όταν, μάλιστα, από τα στοιχεία που θα παραθέσουμε παρακάτω, διαπιστώνουμε ότι το σχολείο της Ραψάνης ήδη από το 1779 είχε 2 δασκάλους, που τους πλήρωνε η μία ενορία-της, του Αγίου Αθανασίου;

Πιστεύουμε ότι, καλώντας τον Παπαρίζο, που είχε δει ο ίδιος στο Λιβάδι, και τον αποκαλεί έξοχο άντρα και άριστό στην τάξη «όστις ως ποταμός σοφίας θέλει αρδεύσει τον νουν και την καρδιαν των νέων διά των αθανάτων ναμάτων της ελληνικής σοφίας» [βλ. Γρ. Βέλκος. Αργ. Παπαρίζος...σελ. 42-43] σκόπευε να αυξήσει το κύρος της Σχολής, και να την κάνει κι αυτήν σαν το «Ελληνομουσείο» των Αμπελακίων.

ΟΙ ΓΝΩΣΤΟΙ-ΜΑΣ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΡΑΨΑΝΗΣ

Με βάση τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή-μας σήμερα, και με χρονολογική σειρά, στο σχολείο της Ραψάνης δίδαξαν οι παρακάτω:

1) Ο Γιωργάκης Ιωάννου, 1778-1793 [βλ. Κώστας Σπανός: Το κατάστιχο του Αγίου Αθανασίου της Ραψάνης 1778-1889 Λάρισα, 1982, σελ. 13, 22,30,32, 34-36,38].

2) Ο Ραψανιώτης Ιωάννης Οικονόμου Λογιότατος, 1779-1804 [βλ. Κώστας Σπανός. Το κατάστιχο... σελ. 15,29,30, 35-36, 38]. Ο Λογιότατος πρέπει να είχε κάποια οικονομική άνεση, αφού τόκισε στην Κοινότητα 100 ασλάνια [εγγόσια] στα 1793 [βλ. Κ.Σπανός: Το Κατάστιχο... σελ. 38].

«15: Ιανουαριου [1794] έδωσαν τον Λογιότατον οπου τον χρεοστουσαμι και διαφορον [=τοκον] και του μηστον του δια μια χρονια asl 100
asl 5
asl 30»

3) Ο Αργύρης Παπαρίζος, 1789-1793 και 1801-1803 [βλ. Γρ. Βέλκος. Αργ. Παπαρίζος... σελ. 24 και 51].

4) Ο Ιωνάς ο Σπαρμιώτης, 1790 [βλ. Μ.Παρανίκας. Σχεδιάσμα, σελ. 87].

5) Ο Πάτζιος, 1796, χωρίς άλλα στοιχεία [βλ. Κ.Σπανός. Το Κατάστιχο...σελ. 39].

6) Ο Γεωργάκης Πούλιου, 1796, [βλ. Κ.Σπανός. Το Κατάστιχο...σελ. 39].

7) Ο Ελευθέριος Μιχαήλ, 1803, που είχε εξοικείωση με τη Φιλοσοφία. Ο Ανθιμος Γαζής, στις 22-2-1803 έγραψε στον Κούμα, στην Τσαριτσάνη [βλ. Ιωάννης Λαρισαίος Λογιότατος: Επιστολαι Διαφόρων, 1759-1824. Αθήνα 1964, σελ. 86].

«[...] Στείλε και την της φιλοσοφίας ειδησιν τω κυρ Ελευθερίω «Μιχαήλ» εις Ραψάνην [...].»

Ο Ελευθέριος Μιχαήλ, στα 1795 ασκούσε το επάγγελμα του έμπορα [βλ. Λογιότατος...σελ. 30]. Σε μία επιστολή-του προς τον Γρηγ. Κωνσταντά, με ημερομηνία 29-4-1795, ανάμεσα στα άλλα, γράφει ότι:

«[...] φθονώ αληθώς τους άλλους, να εντρυφώσιν εις την χρυσήν-σου συναναστροφήν, [στο σχολείο των Αμπελακίων εννοεί] και ταλανίζω τον εμαυτόν-μου, ότι πολλά -μοι τα αναχαιτίζοντα να έλθω, όχι τόσοσιν από τους κλέπτας, όσον από τας εμπορικάς φροντίδας [...]. Από τα Συνεσιακά βιβλία επωλήθησαν εις Κων/πολιν σώματα πεντακόσια, και μεθαύριον στέλνω εις Λάρισαν, και φέρνω τα άσπρα [=χρήματα] εδώ [...].»

Είταν λοιπόν, ραψανιώτης, αφού εμπορευόταν στη Ραψάνη. Στις επιστολές του Λογιότατου του Λαρισαίου [σελ. 501-508], συναντούμε τον Ελευθέριο Μιχαήλ το Λαρισαίο, σε 2 επιστολές του Νικηφόρου Θεοτόκη, με ημερομηνία 16-4-1774 από τη Βιέννη, και 8-9-1774 από τη Μπρατισλάβα. Πιστεύουμε πως είναι το ίδιο πρόσωπο, διότι για το Θεοτόκη η Ραψάνη είταν άγνωστη ενώ η Λάρισα γνωστή.

8) Ο Ζήσης Χατζη-Καραζησιδής, 1803 [βλ. Λογιότατος, σελ. 91-92].

9) Ο ραψανιώτης παπα-Γεννάδιος, 1804-1807 [βλ. Κ.Σπανός. Το Κατάστιχο...σελ. 56-57,59-61].

- 10) Ο κοζανίτης Στέφανος Σταμκίδης, 1806 [βλ. Λογιότατος...σελ. 130].
 11) Ο Αθανάσιος Παπαγεωργίου, στα 1815 [βλ. Λογιότατος...σελ. 238]. Ο Παπαγεωργίου, από ότι δείχνει η επιστολή-του, με ημερομηνία 18-9-1815, που έστειλε από τη Ραψάνη στο γαμπρό-του Χατζηδημήτρη στη Λάρισα, είχαν πολύ γραμματισμένους, και δεν συμπαθούσε το Βηλαρά για τις γλωσσικές καινοτομίες-του.
 12) Ο ραψανιώτης παπα-Γεώργιος, 1818-1819 [βλ. Κ.Σπανός. Το Κατάστιχο...σελ. 63-64].
 13) Ο ραψανιώτης νεομάρτυρας Γεώργιος, 1818 [βλ. Ιγν. Μαδενλίδης. Ο νεομ. Άγιος Γεώργιος, ο εκ Ραψάνης. Αθήνα 1976, σελ. 12].

Ο τελευταίος δάσκαλος και ο προτελευταίος, δίδαξαν την ίδια χρονιά κι έχουν το ίδιο όνομα. Δεν είναι καθόλου απίθανο να είναι το ίδιο πρόσωπο, καθώς δεν γνωρίζουμε πολλές λεπτομέρειες για τη ζωή του νεομάρτυρα Γεωργίου. Για να υποστεί το μαρτύριο, πιστεύουμε ότι ήταν κληρικός. Αν η υπόθεσή-μας αυτή βγει σωστή, τότε, το μαρτύριο του Γεωργίου έγινε στα 1819 και όχι στα 1818. Στο «Κατάστιχο του Αγ. Αθανασίου [βλ.σελ. 63-64], υπάρχουν οι εξής ενθυμήσεις:

«1818 ηουναρίου: 7 εμισθοσάμη τον παπα-Γεόργιον διά δι[δα]σκάλου εις τα ελληνικά και κινά [γράμματα] να διαβάση τα πηδιά ασλ.300.

1819: ιανουαρίου: 5. σήμερον σινφονούμε τους κατοθι πνευματικόν διδάσκαλον ψαλτιν και ευταξίαν τον μισθόν-τους.

τον παπα-Χριστόδουλον

γρόσια: 100

τον πνευματικόν

γρόσια:

τον διδάσκαλον παπά Γεόργιν

γρόσια: 300»

Μετά το 1818, οι πηγές-μας σιγούν για το σχολείο της Ραψάνης. Στο κατάστιχο του Αγ.Αθανασίου δεν υπάρχει καμία αναφορά για το σχολείο ή για το δάσκαλο, έως τις 29 Ιουλίου του 1833, που επισκέφασαν το κελί του δάσκαλου [βλ. Κ.Σπανός. Το Κατάστιχο...σελ.72]:

«Ιουλίου 29 [1833] εις έξοδα οπού εγυρισάμι το κελίων του δασκάλου [γρόσια] 6».

Ο Τρύφ. Ευαγγελίδης [βλ. Η παιδεία επί Τουρκοκρατίας, Αθήνα 1936, τόμ. Α', σελ.232], αναφέρει ότι η σχολή έπαψε να λειτουργεί κατά την Επανάσταση του 1821, και λίγο πριν από αυτήν, και ότι ξανάρχισε να λειτουργεί στα 1830. Η επαναλειτουργία της σχολής στα 1830, δεν πρέπει να είναι βέβαιη, διότι τη χρονιά αυτή έχουμε τη σύγκρουση ανάμεσα στους προεστούς της Ραψάνης και στους κλεφταρματολούς της περιοχής, γεγονός που δεν θα επέτρεπε μία τέτια πρωτοβουλία των προεστών.

Αμέσως μετά την επαναλειτουργία-του, το σχολείο της Ραψάνης υπήρξε αλληλοδιδασχτικό. Δύο απόφοιτοι αυτού του σχολείου υπήρξαν δάσκαλοι στα 1875 στην Καρίτσα, ο Αναγνώστης Δανιήλ, και στο Στόμιο, ο Δημήτριος Νικολάου [βλ. Κώστας Σπανός: Επιγραφές και ενθυμήσεις από τα χωριά Στόμιο και Καρίτσα της Λάρισας. Θεσ/νίκη 1979, σελ. 36, ενθύμηση 13]. Με τη μορφή αυτή, δηλ. του αλληλοδιδασχτικού σχολείου πρέπει να λειτούργησε έως την απελευθέρωση [1881].

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΙΧΟ ΤΟΥ ΑΓ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Οι πληροφορίες, που έχουμε στη διάθεσή-μας, για τη λειτουργία του σχολείου της Ραψάνης, είναι οπωσδήποτε λίγες. Εάν δεν μεσολαβούσε η πυρπόληση του χωριού από τους τούρκους, στην Επανάσταση του 1878, θα είχαμε στη διάθεσή-μας τη βιβλιοθήκη του σχολείου, το αρχείο-του, και το κατάστιχο της δεύτερης συνοικίας-ενορίας, της Παναγίας. Ό,τι γνωρίζουμε έως σήμερα, πέρα από τις πηγές που αναφέραμε, το χρεωστούμε στο κατάστιχο του Αγ. Αθανασίου. Στη συνέχεια θα δώσουμε μερικά από τα στοιχεία του κατάστιχου, για την πληρέστερη ενημέρωση των αναγνωστών-μας. Αναφέρονται στην ανοικοδόμηση του διδακτηρίου, και κυρίως, στις απολαβές των δασκάλων.

Στα 1778, λοιπόν, ο προεστός-επίτροπος του Αγίου Αθανασίου, ο Ζαφείρης Νικολάου, σημείωσε στο Κατάστιχο τα εξής [βλ. σελ. 12 της έκδοσης του κ. Κ.Σπανού].

«[...] Τα οσα εχο δια το σκολιον ξιλα, σανιδια στον Χατζηπαναγιώτη ασλάνια [=γρόσια] 11 καρφια ζοναρια κι πελις [...]».

Από τα στοιχεία αυτά, φαίνεται ότι στα 1778, με την προτροπή ίσως, του επίσκοπου Διονυσίου, άρχισε η κατασκευή του σχολικού κτιρίου, αφού μας μιλεί για οικοδομίσιμα υλικά: ξύλα, σανίδια, καρφιά, ζωνάρια κ.λπ.

Στα 1778, έχουμε την πρώτη αναφορά στην αμοιβή του δασκάλου [βλ. σελ. 12].

«σούμα τον διδάσκαλον
έτι [=ακόμα] τον ηδιον
έτι τον ηδιον

και λίγο παρακάτω:

ασλάνια 10
ασλάνια 10
ασλάνια 20»

«τον διδάσκαλον δια τον μιστον του

ασλάνια 20».

Ο δάσκαλος του 1778, που πληρώθηκε 60 γρόσια, πρέπει να είναι ο Γιωργάκης Ιωάννου, ο ραφανιώτης, που τον βρίσκουμε την άλλη χρονιά [1779] με τον όνομά-του στο κατάστιχο [βλ. σελ. 13]:

«τον διδάσκαλον Γιωργάκην Ιωαννου
Ιουλιου 20 τον διδάσκαλον δια τον μισθόν-του

ασλ. 20

ασλ. 20».

Ο Γιωργάκης Ιωάννου, δούλεψε μόνος-του στα 1778, ενώ από την άλλη χρονιά [1779] είχε και συνάδερφο, γεγονός που σημαίνει ότι, ο αριθμός των μαθητών είχε μεγαλώσει αρκετά. Ο δεύτερος δάσκαλος ήταν ο Ιωάννης Οικονόμου-Λογιότατος [βλ. σελ. 15].

«τον λογιότατον τιν λαμπριν και τον διδάσκαλον

ασλ. 2».

Η κοινοτική Αρχή της Ραψάνης, ασκώντας εδώ κοινωνική πολιτική, έδωσε για πρώτη φορά πασχάλινό δώρο στους δύο δασκάλους. Το παράξενο στην περίπτωση τού Λογιότατου είναι ότι, ενώ έχουμε την καταγραφή του δώρου που πήρε το Πάσχα του 1779, δεν βλέπουμε να γίνεται αναφορά στο μισθό-του.

Η μίσθωση των δασκάλων γινόταν στην αρχή του έτους [βλ. σελ. 30].

«[1786: Ιανουαριου Αη]. Εις ενθύμιον ότι εμισθοσάμι τον Γεωργάκη δάσκαλον διά χρόνον έναν: ασλ.: 50: πενήντα.

Διά τον τρεχόμενον χρόνον εμισθοσάμοι τον λογιότατον διά χρόνον ασλ. 40».

Η πληρωμή του μισθού γινόταν σε διάφορες ημερομηνίες, όχι πάντως τακτές, καθώς βουλευόταν η Κοινότητα, και σε διάφορα ποσά. Βρίσκουμε, λοιπόν, ποικίλες αναφορές στις πληρωμές. Θα πάρουμε ενδεικτικά το λογαριασμό του έτους 1781 [βλ. σελ. 19].

«Τα ωσα δινο τον διδασκαλον [για] τον μισθό του:

15 Μαΐου μι τον Ζισο μιτριτα

ασλ. 10

24 Ιουλιου μι τον Ζισο

ασλ. 10

27 Αυγούστου μι τον Ζισο

ασλ. 10

24 δεκεμβρι χαράτζι κι μιτριτα

ασλ. 20».

Μόνο στα 1780 δώθηκε όλος μαζί ο μισθός στο δάσκαλο [βλ. σελ. 17].

«1780: τον διδάσκαλον τον μισθόν του σουμα

ασλ. 50

40 οκάδισ κάρβο[υ]να στο κιλί του δασκάλου [προς] άσπρα 2 [την οκά] άσπρα 80 [=80/120 του γροσίου]».

Ποια ήταν η αξία του χρονιάτικου μισθού ενός δασκάλου, στα 1780, μπορούμε να το δούμε, αν συγκρίνουμε το μισθό-του με την αξία του λαδιού, και με το μερδκάματο εκείνης της χρονιάς, με βάση τα στοιχεία του κατάστιχου. Στα 1780, λοιπόν, 1 οκά λάδι [1,280 κιλά], κόστιζε 72/120 του γροσίου. Έτσι, ο δάσκαλος με τα 50 γρόσια του μισθού-του μπορούσε να αγοράσει στη Ραψάνη 83 και 1/3 οκάδες [=107,94 κιλά] λάδι. Το μεροκάματο ισοδυναμούσε με 60 άσπρα, δηλαδή με μισό γρόσι, οπότε ο μισθός του δασκάλου αντιστοιχούσε με 100 ημερομίσθια ενός αναδείκτου εργάτη [που δεν ήταν δηλ. τεχνίτης].

Πέρα, βέβαια, από το μισθό-του, ο δάσκαλος είχε και κάποια άλλα έσοδα. Μιλήσαμε ήδη για το

85

δώρο του Πάσχα [1 γρόσι], και τώρα μόλις είδαμε ότι, στα 1780 τον έδωσαν και 40 οκάδες [=51,200 κιλά] κάρβουνα για να ζεστάνει την κατοικία-του, το κελί, που κόσπισαν 80 άσπρα, δηλ. 80/120 του γροσίου. Ο δάσκαλος του 1780 που πρέπει να είναι ξένος και όχι ραφανιώτης, έχει δωρεάν και την κατοικία, εκτός από το χαράτσι [5 ή 7:60 γρόσια], που του πλήρωνε η Κοινότητα.

Το στοιχείο αυτό, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στα 1780, οι δάσκαλοι είχαν περισσότεροι από 2. Ας μην ξεχνούμε, άλλωστε, ότι στη Ραψάνη υπήρχαν 2 μεγάλες ενορίες: του Αγίου Αθανασίου, που σώθηκε το κατάστιχο-της, και της Παναγίας, που δεν σώθηκε το κατάστιχο, και ότι, όσα αναφέρονται στο Κατάστιχο του Αγ.Αθανασίου, αφορούν μόνο τη δική-του ενορία.

Την άποψή-μας αυτή ενισχύει μία καταγραφή του Κατάστιχου του 1784 [βλ. σελ.28], στην οποία διαβάζουμε:

«εις το[ν] διδαχτή 1 βενέτικο [νόμισμα=] 5:36 [ασλάνια]».

Ο διδαχτής αυτός, είναι άλλο πρόσωπο, και όχι ο Ιωάννου ή ο Λογιότατος, για τους οποίους διαβάζουμε στην επόμενη σελίδα, αλλά στη χρήση του ίδιου έτους [βλ. σελ.28-29] τα εξής:

«Παρτίδα του Γεωργάκη δασκάλου 1784, να δώση [η Κοινότητα].

εις τους: 10 μαρτίου:

τη λαμπρή εις του πεζούλη του Μιχου

13 Ιουλίου: έτι: [ακόμα]

έτι τον έδοσα:

3 νοεμβρίου:

έτι τον ίδιον διά κουζιόκα[=:]

εις το χαράτζι του:

Τον Ιωάννη Οικονόμου διδάσκαλον εις το χαράτζιον του

[ασλάνια] 5:

[ασλάνια] 5:

[ασλάνια] 10:

[ασλάνια] 5:

[ασλάνια] 5:

[ασλάνια] 19:60

[ασλάνια] 7:60

[ασλάνια] 7:60

Στο διάστημα 1778-1788, οι μισθοί των δύο δασκάλων, του Ιωάννου και του Οικονόμου-Λογιότα του ήταν σταθεροί. Πενήντα γρόσια του πρώτου, 30 ή 40 του δεύτερου. Αναπάντεχα, στις καταγραφές του 1789, 1792 και του 1793, ενώ αυξήθηκε ο μισθός του Ιωάννου στα 70 γρόσια, του Λογιότατου μειώθηκε στα 30, ενώ καταγράφεται κι ένας άλλος μισθός, του «πνευματικού» [βλ.σελ. 36, και 38].

«1793 Ιανουαρίου: 25: Διά έναν χρόνον μισθόν

το Γιωργάκη δάσκαλον ο μισθός διά: 1: χρόνον

τον πνευματικό:

τον Λογιότατον:

ασλ. 70

ασλ. 60

ασλ. 30».

Τον ίδιο μισθό [70 και 30] πήραν στα 1796 ο Πάτζιος και ο Γεωργάκης Πούλιου [βλ. σελ. 39], ενώ στα 1800, ο Λογιότατος πληρώθηκε 60 [βλ. σελ. 41], στα 1802, 70 [βλ. σελ. 52] και στα 1804, μόνο 40 γρόσια [βλ.σελ. 56]. Η καταγραφή του 1804 είναι διαγραμμένη στο κατάστιχο.

Στα 1804, ο δάσκαλος παπα-Γεννάδιος πληρώθηκε 80 γρόσια, ενώ ο κανδηλάπτης της εκκλησίας 50! Την ίδια αμοιβή πήρε στα 1805 ο παπα-Γεννάδιος [βλ.σελ. 57] και στα 1806 [βλ. σελ. 60].

Στα 1818, και στα 1819, ο μισθός του δασκάλου παπα-Γεώργη ήταν 300 και 330 γρόσια, [βλ. σελ. 63, και 64] για να διδάσκει και στα δύο σχολεία: στο κατώτερο και στο ανώτερο [των *Ελληνικών Γραμμάτων*]. Το τόσο μεγάλο ποσό, δεν ωφείλεται μόνο στο γεγονός ότι δίδασκε και στα δύο σχολεία, αλλά και στη συνεχή υποτίμηση του τουρκικού γροσίου.

Από δω και πέρα, και έως το 1832, δεν αναφέρεται τίποτα στο κατάστιχο για το σχολείο ή για τους δασκάλους. Μόνο η σύντομη αναφορά της 29-7-1833 για το κελί του δασκάλου, που προαναφέραμε, και μετά τίποτα πια.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΡΙΣΗΣ